

Barnehagelærerens rolle i barnehagen

I høringsutkastet til ny rammeplan for barnehage er det skissert tydeligere føringer for hvordan eier, styrer, pedagogisk leder og øvrig personale skal arbeide for å sikre at alle barn får et kvalitetsmessig godt barnehagetilbud

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og dannelse og gi barn mulighet for medvirkning. Barnehagen skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert. Arbeidsmåtene kan bidra til å skape engasjement, interesse og motivasjon og gir mulighet til å tilføre nye erfaringer og opplevelser i barnehagen.

Barnehagens helhetlige oppdrag er gjort mer forpliktende ved at det er formulert mål for personalets arbeid med omsorg, lek, dannelse, læring, sosial kompetanse, kommunikasjon og språk.

Læringsbegrepet

Læring kan defineres som en aktivitet der en person tilegner seg ny eller endrer og forsterker eksisterende kunnskap, atferd, ferdigheter, verdier eller preferanser og kan involvere og kombinere ulike typer informasjon. En skiller mellom ulike typer læring:

Kognitiv læring og kompetanse

- handler om konstruksjon av tankeprosesser. Det er vanlig å skille mellom kunnskapstilegnelse, det vil si å forstå og gjenkjenne begreper, ideer og fenomener, og utvikling av ferdigheter, for eksempel å analysere, se i sammenheng og vurdere. Ferdigheter kan både være enkle og automatiserte, som for eksempel hukommelse eller mer avanserte og komplekse, som problemløsning og metakognisjon

Sosial og emosjonell læring og kompetanse

- handler om personers holdninger, oppførsel, emosjoner og sosiale ferdigheter og relasjoner. Nyere forskning underbygger at sosiale og emosjonelle kompetanser, som tidligere ble sett på som stabile personlighetstrekk som er vanskelige å endre, kan påvirkes og læres. Dette gjelder for eksempel motivasjon, planleggings- og gjennomføringsevne og selvoppfatning. Holdninger og etiske vurderinger er tett knyttet til sosial og emosjonell læring og kompetanse

Sentrale forutsetninger for god læring

Forskning viser at det fremmes læring når

- barna deltar aktivt i egne læringsprosesser – Dette kan også bidra til å øke barnas motivasjon for videre læring og gi dem en positiv oppfatning og opplevelse av egen mestring.
- barna deltar i kommunikasjon og samarbeid - Barnehagelærerne har en viktig rolle i å legge til rette for at kommunikasjonen i barnegruppene er læringsfremmende, blant

annet gjennom tydelig lederskap, tydelig sammenheng mellom mål og læringsaktiviteter, og at spørsmål og oppgaver utfordrer og motiver barna til å delta i kommunikasjonen

- barna får utvikle dybdeforståelse og får hjelp til å forstå sammenhenger – En sentral funksjon læring har er å organisere kunnskapsstrukturer, som ofte kan være komplekse. Ny kunnskap må settes inn i en større sammenheng.
- barna får utfordringer som gjør at de strekker seg - Barnehagelærerne bør være bevisst på at også barn som har svake prestasjoner, møter forventninger til at de skal mestre.
- læringsmiljøet er tilpasset barnas ulike forkunnskaper og erfaringer - Familien er en viktig læringsarena, både før barna starter i barnehagen og gjennom barnehageløpet. Barnehager har en positiv effekt på barns språkutvikling og læring. Det varierer i hvilken grad det som skjer i barnehagen, samsvarer med kunnskaper, verdier og handlemåter barna er vant til fra hjemmet. Kunnskap om og forståelse av barnas forskjellighet i bakgrunn og utgangspunkt for læring er viktig for å kunne tilrettelegge hverdagen både for enkeltbarn og barnegrupper. Det fremmer læring at barnehagelærerne er bevisst på og planlegger ut fra at barn lærer på ulike måter. Organiseringen i hverdagen bør innrettes mot at alle barn utvikler kunnskaper og ferdigheter som er grunnleggende for videre læring
- barn og personale er orientert mot mål og progresjon i læringen - En formativ vurderingspraksis der observasjon og oppfølging av barnas læringsprogresjon er en integrert del av læringen, fremmer barnas læring. Dette innebærer diagnostisk vurdering av barnets nåværende ståsted og videre læringsbehov både i forkant av og underveis i et læringsforløp. Både barnehagelærernes pedagogiske kompetanse, kompetanse i fagområdene i rammeplanen og kvaliteten på samarbeidet mellom hele personale har betydning for barnas læring. barnehagelærere med både god fagkompetanse og pedagogisk kompetanse kan i størst grad tilpasse hverdagslæringen til barnas progresjon
- læringsmiljøet tar hensyn til barnas relasjoner, motivasjon og følelser – en lærende organisasjon er rettet mot hvilke faktorer som motiverer barna, og hva som gir dem positive opplevelser av mestring. Motivasjon er noe som kan utvikles, det vil si en kontekstbundet og foranderlig kapasitet snarere enn noe generaliserbart og stabilt. Barnas motivasjon for å lære kan økes ved at barna medvirker gjennom å utvikle gode strategier for å organisere, det vil si planlegge, gjennomføre og vurdere. Studier har vist sammenheng mellom barns sosiale og emosjonelle kompetanser og gjennomføring og resultater videre over i skolen.

Personalets kunnskap og kompetanse er den viktigste faktoren for barnehagens kvalitet

En rekke forskningsrapporter viser at det er personalets kompetanse som er den viktigste faktoren for barnehagens kvalitet. Generelt trenger personalet kunnskap om barn i grupper og om barns utvikling og relasjoner. Forskingen vektlegger også de ansattes evne til å inngå i relasjon med barna, gjerne omtalt som relasjonskompetansen. Et stabilt personale med lav turnover-rate er også viktig for at barna skal få et tilfredsstillende psykososialt miljø. En høyere andel utdannet personale vil bidra til at flere står lenger i yrket. Det sosiale samspillet mellom barn og pedagog har stor betydning for det enkelte barns trivsel og utvikling av språklige og kognitive evner – og også for deres selvfølelse, selvstendighet, konsentrasjon, samarbeidsevne. Godt samspill styrker barnas sosiale ferdigheter f.eks. ved overgangen fra barnehage til skole.

En god barnehage krever god planlegging

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene, jf. kapittel 2 og 3. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen. Dette vil gi personalet grunnlag for å tenke og handle systematisk i det pedagogiske arbeidet.

Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen synliggjør hvordan barnehagen fortolker og realiserer rammeplanen og skal være utgangspunkt for refleksjon og utvikling av virksomheten. Dette må baseres på kunnskap om barns trivsel og allsidige utvikling, individuelt og i gruppe. Den skal også baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Strukturerte pedagogiske tilbud kan ha ulik grad av fagsentrering, barnesentrering eller være en blanding. Det er evidens for at pedagogikk som er fundert i en plan har positive kortsiktige og langsiktige virkninger for alle barns utvikling og læring og særlig for barn med risiko for å utvikle lærevansker. Planer virker særlig godt når det lages et læringsmiljø med adgang til varierte materialer og ressurser, når barna kan gå i dialog med pedagogene og når barna kan delta i forskjellige aktiviteter som møter deres interesser og utviklingsnivå. Barnehagelæreren er den yrkesgruppen som har spesifikk kunnskap til å planlegge godt for barnehagebarns pedagogiske tilbud.

Barnehagelærere, fagarbeidere og assistenter har lav grad av arbeidsdeling i møtet med barna

En stor spørreundersøkelse blant barnehagepersonale peker på at det ikke er noen stor grad av arbeidsdeling mellom barnehagelærere, fagarbeidere og assistenter i de daglige oppgavene sammen med barna. Dette støttes også av andre undersøkelser. Rammeplanen slik den foreligger nå vil føre til at denne praksisen vil videreføres. Barnehagelærere med 3-årig høyskoleutdanning som har forlatt yrket ønsker seg en bedre rolleavklaring – bedre mulighet for å være pedagog – for å kunne komme tilbake til yrket.

I høringsutkastet til ny rammeplan er riktignok pedagogisk leders rolle i barnehagen tydelig beskrevet noe som er meget positivt, men er dette tilstrekkelig for å sikre at pedagogen får være pedagog i barnehagen? Og er rammeplanen utformet på en slik måte at kvaliteten i barnehagen heves? Ytre rammevilkår tilsier at barnehagelæreren har 4 timer pr uke til planlegging. Hvordan skal disse timene fylles?

Pedagogisk leder skal ifølge rammeplanen:

Iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i barnegruppen han eller hun leder eller innenfor utvalgte områder. Det skal legges til rette for utvikling av gode relasjoner mellom barna i gruppen og mellom barn og voksne og bidra til godt samarbeid mellom barnehagens personale og med foreldre.

Den pedagogiske lederen skal sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet.

Disse få linjene i rammeplanen er dedikert barnehagelæreren. Resten av rammeplanen er tydelig på at personalet skal..... Hvem er så personalet? Består ikke personalet av barnehagelærere og fagarbeidere? Skal rammeplanen forstås slik at barnehagelæreren skal skjermes fra å bli regnet som en del av grunnbemanningen i barnehagen? Hvis det er intensjonen så HURRA – da får barnehagelæreren være pedagog og gjøre jobben sin uten å tenke på at hver gang han/hun går ut av gruppa for å planlegge, gjennomføre møter etc så er barnegruppene underbemannet. Er det i tillegg sykdom eller ferieavvikling i personalgruppa, ja da må bare pedagogen ta en etisk refleksjon på sparket og sette planleggingen på vent. Blir det god kvalitet av sånt da?

Kvalitet i barnehagen

Vi deler kvalitet inn i struktur-, prosess- og resultatkvalitet. Gode relasjoner og samhandling mellom voksne og barn og barna i mellom, prosesskvaliteten, er ifølge forskningen avgjørende for barnets trivsel og utvikling, det vil si resultatkvaliteten. Rammene rundt, strukturkvaliteten, bidrar til å legge til rette for eller begrense prosesskvaliteten. God strukturkvalitet er imidlertid ingen garanti for at barn trives og utvikler seg. Resultatkvalitet er hva vi ønsker å oppnå med kvalitetsarbeidet, og det er knyttet opp mot mål i lov og rammeplan; her definert som barns trivsel og utvikling.

Strukturkvalitet	Prosesskvalitet	Resultatkvalitet
Personaltetthet	Lyttende og omsorgsfullt samspill mellom voksne og barn	Barns trivsel
Kompetanse	Godt samarbeid mellom hjem og barnehage	Barns språklige, kognitive og sosiale utvikling
Inne- og uteareal		
Gruppestørrelse		
Organisering		

Vil ny rammeplan slik den foreligger sikre bedre kvalitet i barnehagen? Ja, rammeplanen er tydelig nok den, men det er noen ytre rammefaktorer som må på plass spesielt innenfor området strukturkvalitet.

Elisabeth Kristiansen

Barnehageansvarlig Fræna kommune

